MONARHIA HABSBURGICĂ ÎN VREMEA MARIEI TEREZA ŞI A LUI IOSIF AL II-lea

Războiul de 30 de ani a pustiit teritoriul Imperiului romano-german şi l-a dezmembrat în numeroase state. Dintre acestea, două: *Austria* şi *Prusia* s-au refăcut mai repede şi s-au ridicat deasupra celorlalte.

Austria era condusă de împăraţi din dinastia de *Habsburg*, care erau şi regi în Cehia şi suzerani peste mai multe state germane şi chiar italiene. De aceea teritoriile stăpînite de ei le numim *Monarhia habsburgică* sau *Imperiul habsburgic*.

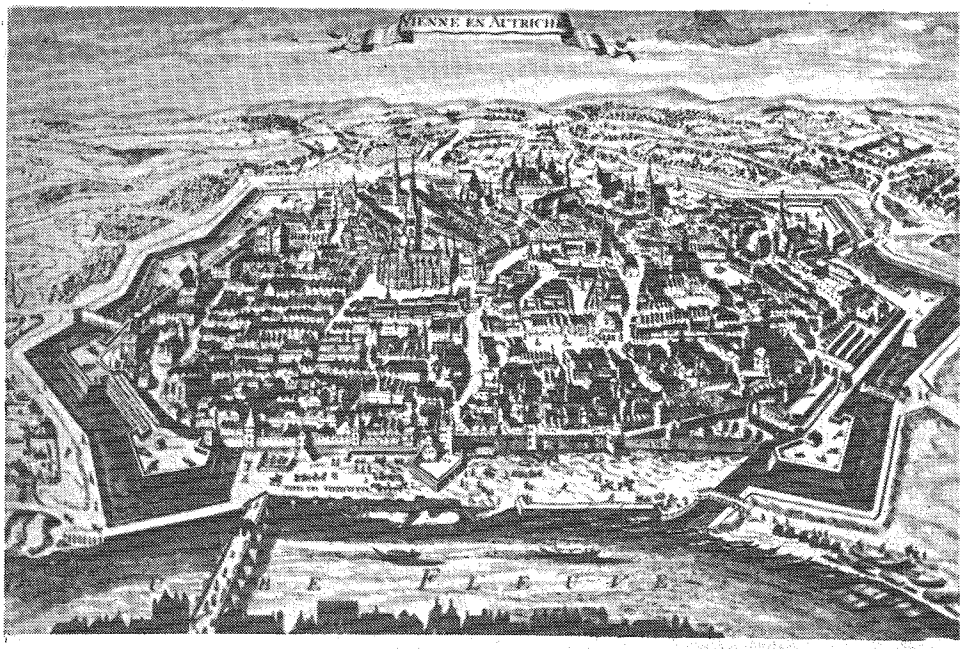

VIENA ÎN SECOLUL al XVIII-lea — era o cetate puternică, înconjurată de ziduri şi şanţuri cu apă.

Expansiunea Monarhiei habsburgice. În veacul al XVII-lea, împăraţii habsburgi şi-au întins stăpînirea prin războaie. Cele mai lungi şi mai grele au fost cu Turcia şi cu Franţa. În 1529, sultanul Soliman cel Mare a încercat să cucerească Viena, dar a fost înfrînt. Peste un veac şi jumătate, o mare oaste otomană a împresurat-o din nou. Dar Habsburgii, aliaţi cu polonii conduşi de regele *Ian Sobieski,* i-au înfrînt şi de data aceasta pe turci (1683).

Aliindu-se şi cu Veneţia, formînd *Liga Sfîntă,* a continuat încă multă vreme războiul cu Turcia. Biruitori, Habsburgii au impus sultanului *pacea de la Karlowitz* (1699) şi cea de la *Belgrad* (1739). Ei şi-au întins mult hotarele ocupînd Ungaria, Transilvania şi o parte din Iugoslavia de azi. Astfel, Imperiul habsburgic a ajuns să stăpînească peste zece naţiuni: cehi, slovaci, italieni, croaţi, maghiari, români etc. Era un *imperiu multinaţional.*

Maria Tereza (1740—1780) şi *Iosif al II-lea* (1780—1790) au fost cei mai de seamă conducători ai Monarhiei habsburgice în secolul al XVIII-lea. Urmînd exemplul Franţei, ei au reorganizat economia, administraţia, justiţia şi armata. S-au îngrijit de industrie, de comerţ, de mijloacele de transport. Dar toate acestea au contribuit într-o prea mică măsură la îmbunătăţirea vieţii poporului. De aceea, în mai multe rînduri, ţăranii cehi, unguri şi români s-au răsculat, obligînd pe Iosif al II-lea să desfiinţeze iobăgia.

Pentru reformele făcute, aceşti doi împăraţi au fost numiţi *monarhi luminaţi.* Dar după moartea lui Iosif al II-lea, nobilimea a introdus din nou iobăgia.

FORMAREA REGATULUI PRUSIEI

Nucleul acestui stat a fost electoratul de Brandenburg, condus de familia *Hohenzollern.* După ce electorul a anexat şi teritoriul dintre Vistula şi Niemen, acestei ţări i s-a zis *Prusia.* Electorii Hohenzollern erau vasali ai Imperiului romano-german; ei participau la alegerea împăratului, alături de ceilalţi prinţi electori. Capitala Prusiei s-a stabilit în oraşul Berlin. Pentru că teritoriul ei era sărac şi populaţia rară, Hohenzollernii au atras numeroşi refugiaţi din alte ţări, mai ales francezi, persecutaţi de Ludovic al XIV-lea, le-au dat pământ gratuit şi bani, cu împrumut, ca să înfiinţeze manufacturi şi prăvălii pentru comerţ. Aceasta a contribuit la îmbogăţirea ţării. Electorul Frederic a luat titlul de rege. Urmaşii lui au sporit foarte mult armata şi s-au impus în faţa celorlalţi principi germani, iar împăraţii habsburgi au început să se teamă de puterea lor.

Dar cel care a ridicat Prusia la rang de putere europeană a fost *Frederic al II-lea* (1740—1786).

FREDERIC AL II-LEA în faţa unor unităţi militare. A fost om cult, cu mare talent organizatoric, bun general, iubitor de filozofie, literatură şi muzică; el este socotit cel mai de seamă rege al Prusiei şi unul dintre cei mai străluciţi oameni politici din Europa acelei vremi.

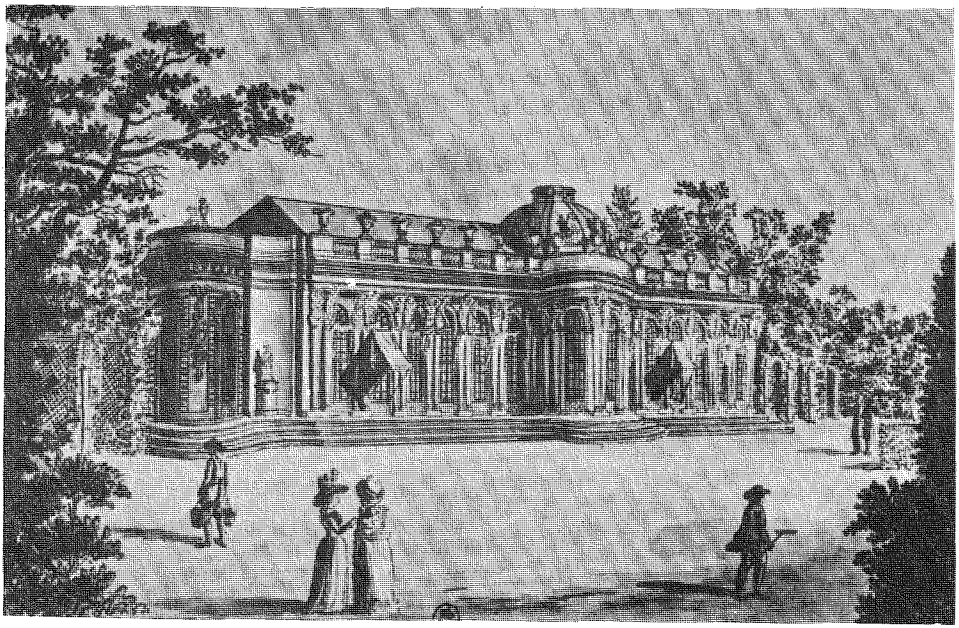

PALATUL SANS-SOUCI (Fără grijă), construit la Potsdam în timpul lui Frederic al II-lea.

Ca să îmbogăţească ţara, a pus să se asaneze multe terenuri mlăştinoase, să se planteze pe cele nisipoase, iar regiunile cu populaţie rară au fost colonizate cu emigranţi. A desfiinţat iobăgia pe domeniile regale. Pentru înzestrarea armatei a protejat industria de armament şi industria textilă. A deschis şcoli pentru fiii oamenilor bogaţi.

După moda franceză a construit la *Potsdam*, lîngă Berlin, palatul numit *Sans-Souci* (Fără grijă). Ca să dea curţii sale mai multă strălucire, Frederic al II-lea a chemat oameni de ştiinţă şi artişti ca, de pildă, filozoful şi scriitorul francez Voltaire.

Pentru toate acestea, Frederic al II-lea este socotit printre cei mai de seamă monarhi luminaţi.

Războaiele dintre Prusia şi Monarhia habsburgică. Urmărind să ridice prestigiul Prusiei, atît în rîndul statelor germane cît şi în rîndul ţărilor europene, Frederic al II-lea a purtat două lungi războaie: cel pentru moştenirea tronului Monarhiei habsburgice (1740—1748) şi cel de şapte ani (1756—1763). Pretextul războiului l-a constituit refuzul Prusiei de a recunoaşte pe Maria Tereza ca împărăteasă a Imperiului romano-german. În aceste războaie s-au amestecat: Franţa şi Rusia, ca aliate ale Monarhiei habsburgice, iar Anglia, ca aliată a Prusiei. Biruitoare, Prusia a cîştigat Silezia şi un mare prestigiu militar şi politic. Maria Tereza şi-a păstrat tronul.

La moartea lui Iosif al II-lea şi a lui Frederic al II-lea, atît Monarhia habsburgică cît şi Prusia erau două state feudale puternice: prima, prin întinderea şi bogăţiile ei, a doua, prin armata şi prestigiul ei militar.

LECTURĂ

Iosif al II-lea spunea: „Să facem noi reformele pe care le vrem şi care ne convin, ca nu cumva poporul să ne oblige să facem altele care nu ne convin şi pe care nu le vrem". *Deviza lui era:* „Totul pentru popor, nimic prin popor".

În 1740 — Frederic al II-lea îşi caracteriza ţara astfel: „Mai mult de o treime din posesiunile mele sînt sterpe, o altă treime sînt păduri, ape şi mlaştini. Treimea cultivată nu produce viţă-de-vie, nici măslini, nici duzi. Nici un pom fructifer, nici un zarzavat nu dă cele mai modeste roade fără mari eforturi... Nu am decît cîteva districte, unde grîul şi orzul dau oarecare roadă".

La 1762, în timpul războiului de 7 ani, acelaşi monarh scria: „Întreaga ţară să fie militarizată... Berlinul să fie ca un magazin al lui Marte".

ÎNTREBĂRI

— Care sînt cele mai de seamă evenimente din istoria Monarhiei habsburgice în veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea?
— Ce teritorii au ocupat împăraţii habsburgi?
— Cum s-a format regatul Prusiei?
— Care sînt cauzele războaielor dintre Prusia şi Monarhia habsburgică?

RUSIA, MARE PUTERE ÎN EUROPA: PETRU I ŞI ECATERINA A II-a

În secolul al XVII-lea Rusia era o ţară înapoiată. Poporul era crunt asuprit. Legăturile cu Europa erau sporadice. Datorită muncii poporului şi priceperii unora dintre conducătorii săi, în veacul al XVIII-lea, Rusia s-a ridicat în rîndul celor mai mari ţări europene.

Domnia lui Petru I (1689—1725). Unul dintre cei mai de seamă conducători ai Rusiei a fost ţarul (împăratul) *Petru I.* Făcea parte din Dinastia Romanov.

În politica sa a urmărit două mari idei: să modernizeze Rusia şi să obţină ieşire la Marea Baltică şi la Marea Neagră.

Mai întîi el a căutat să dezvolte economia Rusiei, prin crearea a numeroase întreprinderi industriale şi comerciale. A reorganizat armata, a construit porturi bune şi o puternică flotă, a înfiinţat şcoli superioare tehnice, militare şi navale. A întreţinut legături strînse cu apusul Europei.

Reformele lui Petru I au stîrnit opoziţia bisericii şi a boierilor conservatori. Ei l-au atras de partea lor chiar pe fiul ţarului.

Extinderea teritorială. Ca să extindă hotarele Rusiei, Petru I a purtat războaie cu turcii şi suedezii. Luptînd cu armatele turceşti, la nordul Mării Negre, Petru a ocupat cetatea Azov. De asemenea, între Rusia şi Suedia s-a dus un război lung, numit *războiul nordic,* pentru ţinuturile de la Marea Baltică. La început, Rusia a fost învinsă. În 1709 însă, ţarul Petru I a cîştigat victoria de la *Poltava* Regele Suediei, Carol al XII-lea, a fugit

PETRU I era un om deosebit de dornic să cunoască şi să ştie tot. A învăţat mai multe meserii: lemnăria, fierăria, cizmăria, dar mai ales îi plăcea să se ocupe de probleme de artilerie şi de construcţia corăbiilor. Ca să vadă cum trăiesc oamenii din alte ţări a călătorit mult în apus. A stat în Germania, în Olanda, în Franţa şi în Anglia; a muncit pe un şantier naval din Olanda. Apoi, a adus din aceste ţări oameni de ştiinţă, ingineri, arhitecţi, marinari, meşteri. Cu ajutorul lor a pornit să transforme Rusia. Ţarul Petru I a căutat să schimbe şi moravurile locuitorilor, mai ales ale boierilor. I-a obligat să-şi radă bărbile, să se îmbrace după moda europeană, să înveţe carte, să ducă o viaţă de curte, asemenea nobilimii din ţările apusene. La curtea ţarului Petru au trăit cărturarii români Nicolae Milescu Spătarul şi Dimitrie Cantemir, ajutîndu-l la dezvoltarea învăţămîntului şi culturii în Rusia.

la Constantinopol şi a cerut protecţia sultanului. Turcia a intrat în război.

Războiul nordic s-a terminat abia în 1721. În cursul războiului, Rusia ţaristă a cucerit provinciile baltice: Estonia, Ingria, Carelia, Livonia. În aceste ţinuturi nou cucerite, Pentru I a întemeiat oraşul *Petersburg,* care va deveni capitala Imperiului rus.

În lupta împotriva Imperiului otoman, Petru I s-a aliat cu Dimitrie Cantemir, domnul Moldovei. A fost însă înfrînt la *Stănileşti,* pe Prut (1711).

Dezvoltată economiceşte şi extinsă mult teritorial, Rusia a devenit una din ţările mari ale Europei.

Cea care a continuat politica lui Petru I a fost *Ecaterina a II-a* (1762—1796). În timpul ei, Rusia a reluat războiul cu turcii, a ocupat Crimeea şi şi-a extins hotarele pînă la Nistru. O parte din aceste războaie s-au purtat pe teritoriul ţării noastre. Aşa, de pildă, în anul 1789, o armată rusă condusă de generalul *A.V. Suvorov* a înfrînt, în apropiere de Rîmnicu Sărat, o mare armată otomană. În armata lui Suvorov au luptat şi numeroşi voluntari români.

Războiul ţărănesc condus de Pugaciov. În tot acest timp, puterea boierilor ruşi s-a întărit foarte mult. Ei asupreau nespus ţărănimea rusă. În 1773, un număr mare de ţărani din Ural s-au răsculat, sub conducerea lui *Emilian Pugaciov.* Împotriva ţăranilor au fost trimise armate puternice. Răsculaţii au rezistat mai bine de un an şi n-au încetat lupta decît după ce Pugaciov a fost prins şi spînzurat.

EMILIAN PUGACIOV, dușman necruțător al boierilor care asupreau țărănimea rusă.

Ca să evite alte răscoale țărănești, Ecaterina a II-a a reorganizat administrația și armata.

Împărțirea Poloniei. În timp ce Anglia și Franța își formau imperii coloniale, Imperiul habsburgic și cel țarist au ocupat întinse teritorii și au ajuns să stăpînească multe popoare devenind imperii multinaționale. Printre popoarele subjugate de aceste noi imperii a fost și poporul polonez. În evul mediu, Polonia a fost una din țările mari ale Europei. Ea se întindea de la Marea Baltică pînă la Marea Neagră. Regele Ian Sobieski, un bun conducător politic și militar, a luptat împotriva turcilor la Viena (1683), contribuind la despresurarea ei. Polonia, ca membră în Liga Sfîntă, a dus războiul cu Turcia pînă la pacea de la Karlowitz.

Dar în veacul al XVIII-lea Polonia a decăzut mult. Cauzele decăderii erau: exploatarea maselor populare, certurile neîntrerupte dintre feudali, alegerea unor regi incapabili, atacurile vecinilor: turci, tătari, suedezi, germani, ruși.

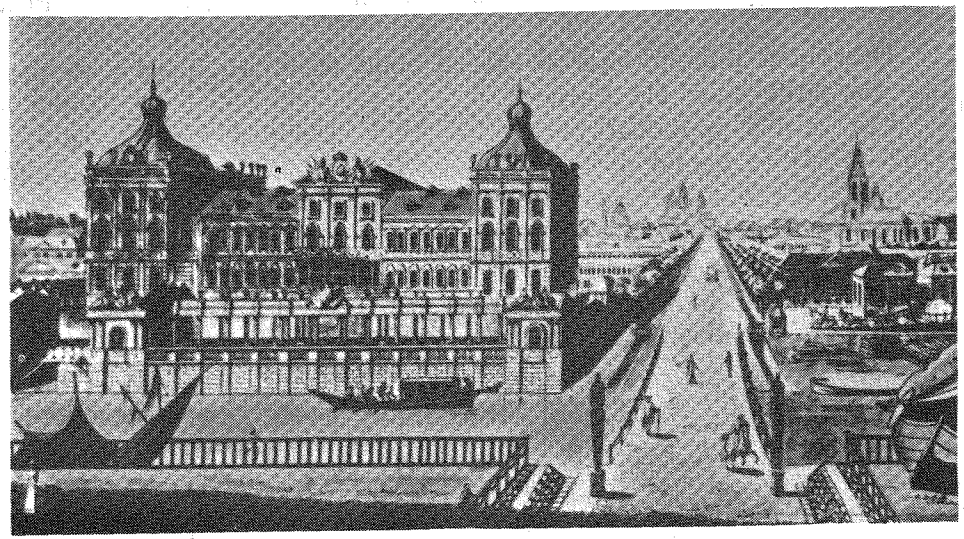

PETERSBURG în secolul al XVIII-lea, clădit pe malul Nevei, cu un efort uriaș.

Socotind că „anarhia" din Polonia — cum numeau monarhii vecini mişcările revoluţionare ale poporului — era o primejdie pentru propriile lor state, Frederic al II-lea şi Ecaterina a II-a au hotărît, în 1772, să împartă Polonia; acestora li s-a alăturat şi Maria Tereza.

Văzîndu-şi teritoriul foarte mult micşorat, patrioţii polonezi au încercat să reorganizeze statul: au căutat să dea legi noi, să dezvolte economia şi cultura, să întărească armata. Un rol deosebit l-a avut Constituţia din 1791, una dintre primele legi fundamentale cu caracter progresist din Europa. Dar marile puteri vecine nu vedeau cu ochi buni întărirea Poloniei. Continuau să se amestece în viaţa ei internă, impunînd pe conducătorii care le conveneau.

În 1793, Rusia şi Prusia au trecut la cea de-a doua împărţire a Poloniei. Patrioţii polonezi, conduşi de *Tadeus Kosciusko,* au organizat o rezistenţă eroică. Ei luptau pentru „libertate, integritate, independenţă".

În 1795, Rusia, Monarhia habsburgică şi Prusia au făcut a treia împărţire a Poloniei. Mulţi patrioţi au pierit în luptă ori au emigrat în străinatate.

Poporul a continuat însă, în tot veacul al XIX-lea, o eroică luptă pentru dezvoltarea culturii poloneze, pentru libertate şi unitate naţională.

LECTURĂ

Un istoric rus scria că, în timpul lui Petru I „Cheltuielile statului se măriră în scurt timp de cîteva ori... În cîţiva ani impozitele au ajuns de cinci ori mai mari ca înainte. S-au pus impozite pe prisăci, pe băi, pe sare, pe vînzarea castraveţilor, a sicrielor de stejar etc. S-a înfiinţat chiar o funcţiune a „născocitorilor de venituri", care inventau noi impozite. Petru a interzis portul bărbilor şi mustăţilor în oraşe, dar acorda dispense celor care plăteau o taxă".

Un filozof rus, Radiscev, care a trăit în vremea Ecaterinei a II-a, descria astfel situaţia ţărănimii: „Am privit în jurul meu şi inima mi s-a strîns la priveliştea suferinţelor omeneşti... Fiare sălbatice, lipitori nesăturate: ce lăsăm noi ţăranului? Ceea ce nu-i mai putem lua — aerul! Da, numai aerul".

În ziarul guvernamental din Rusia apăreau, pe la 1790, anunţuri privind vînzarea sau schimbul de iobagi odată cu cel pentru animale, ca, de pildă: „Se vînd doi oameni de curte, din care unul de 30 de ani, e îngrijitor de ogari, tot el e cizmar, căsătorit; soţia lui, de 25 de ani, e spălătoreasă şi ştie să îngrijească vitele... De asemenea, se vinde un cal cenuşiu de 3 ani, de talie mare, de rasă engleză, necălărit încă. Cu privire la preţ, informaţii în strada Arbat, casa nr. 17—1, apartamentul 1".

ÎNTREBĂRI

— Pe baza textului şi a lecturii, arătaţi care era viaţa poporului rus în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea?
— Care sînt reformele lui Petru I şi ale Ecaterinei a II-a?
— Urmăriţi pe hartă hotarele Rusiei în veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea.
— Cum au încercat patrioţii polonezi să reorganizeze statul?

ŢĂRILE ROMÂNE ÎN CONTEXTUL ISTORIEI EUROPENE ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XVII-lea ŞI ÎN SECOLUL AL XVIII-lea

În secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea Ţările Române se aflau încă sub dominaţia otomană. Sub diverse forme ele continuau lupta pentru libertate şi unitate, avînd mereu trează înfăptuirea de la 1600, cînd Mihai Viteazul a eliberat şi a unit Ţările Române.

În timpul războaielor dintre Imperiul otoman, Monarhia habsburgică şi Imperiul rus, teritoriul românesc a fost adesea teatru de război.

Existenţa în vecinătatea noastră a unor imperii a întîrziat într-o perioadă sau alta dezvoltarea economico-socială a poporului, formarea naţiunii române, a statului naţional unitar.

Dorinţa mare a poporului român era să scuture dominaţia otomană; dar el nu voia să intre sub o nouă stăpînire, cea a împăratului habsburg ori a ţarului rus. De aceea, cei mai de seamă domnitori au început să ducă o politică de echilibru. Astfel au procedat domnitorii *Matei Basarab, Vasile Lupu, Gheorghe Rákóczi* din Transilvania, *Şerban Cantacuzino* şi, mai ales, *Constantin Brâncoveanu.* Năzuind spre libertate, ei au căutat să nu fie distrusă ţara de către cele trei mari puteri aflate într-un război aproape neîntrerupt, vreme de două veacuri (1683—1878).

Lupta poporului român împotriva regimului otoman. În 1683, sultanul a obligat pe domnitorii din Bucureşti şi din Iaşi să participe la asediul Vienei cu cîte un corp de oaste. Dar, împotriva poruncii sultanului, ei au întreţinut legături tainice cu austriecii şi cu polonii conduşi de regele Ian Sobieski.

Înfrînţi, turcii au încheiat *pacea de la Karlowitz* (1699), prin care Ungaria şi Transilvania intrau sub stăpînirea habsburgilor.

În aceste vremuri grele, românii au fost conduşi de doi voievozi vrednici şi patrioţi: *Constantin Brîncoveanu* şi *Dimitrie Cantemir.*

Constantin Brîncoveanu (1688—1714) a căutat să dezvolte economia şi cultura Ţării Româneşti. Iar ca să uşureze situaţia ţării, a menţinut legături de prietenie cu Rusia şi cu Monarhia habsburgică.

În Moldova, *Dimitrie Cantemir* (1710—1711), mare cărturar şi patriot, dorind să scuture jugul otoman, s-a aliat cu ţarul Petru I. Dar, la *Stănileşti* (1711), turcii au înfrînt oştile ruseşti şi române. Cantemir s-a văzut nevoit să se adăpostească la curtea ţarului Petru I.

La cîţiva ani după aceasta (1714), Constantin Brîncoveanu a fost ucis, din porunca sultanului, împreună cu cei patru fii ai săi.

Temîndu-se de răscoala românilor şi nemaiavînd încredere în domnii de ţară, sultanul a trimis la Iaşi şi la Bucureşti domni dintre grecii din *Fanar* (o mahala din Istanbul). De aceea, vremea cît au condus aceşti domni, peste 100 de ani, s-a numit *epoca fanarioţilor.* Ea a durat pînă la

CONSTANTIN BRÎNCOVEANU

DIMITRIE CANTEMIR, unul dintre cărturarii de seamă ai lumii.

revoluţia condusă de Tudor Vladimirescu din 1821. În timpul fanarioţilor, subjugarea otomană a atins în Ţările Române punctul culminant. În aceste vremuri grele pentru Ţările Române, Monarhia habsburgică a ocupat *Oltenia* (1718—1739) şi partea de nord a Moldovei, *Bucovina* (1775); iar în 1812, *Basarabia* — partea Moldovei dintre Prut şi Nistru — a fost încorporată la Imperiul ţarist.

Lupta poporului român împotriva regimului habsburgic. Din 1699, Transilvania a intrat sub stăpînirea Habsburgilor. La început, românii au crezut că noua stăpînire îi va ajuta să ducă o viaţă mai bună. Într-adevăr, un număr de tineri români au putut studia la şcolile înalte din Viena sau din Roma. Ajungînd mari cărturari, ei au răspîndit în rîndul românilor gîndirea filozofilor iluminişti şi au înteţit lupta pentru libertate.

În acelaşi timp, nobilii maghiari şi cei germani au întărit exploatarea economică şi asuprirea naţională; au smuls multe din loturile de pămînt ale iobagilor; au sporit numărul zilelor de muncă (robota) pentru castel; s-au împotrivit ca românii să facă parte din regimentele grănicereşti, înfiinţate de Maria Tereza. Toate acestea au produs nemulţumiri, iar nemulţumirile s-au revărsat în valul răscoalei ţăranilor transilvăneni, condusă de *Horea, Cloşca* şi *Crişan.* Pornită din Munţii Apuseni, în toamna anului 1784, răscoala a cuprins aproape toată Transilvania. Răsculaţii cereau desfiinţarea iobăgiei, egalitatea impozitelor, dreptul de a se înrola în regi-

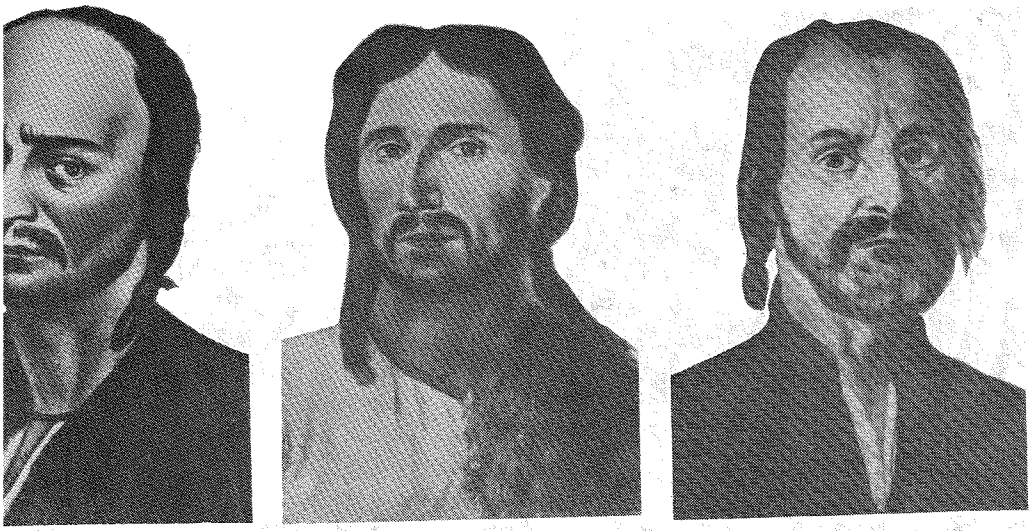

HOREA, CLOŞCA, CRIŞAN, eroi ai luptei pentru dreptate şi libertate.

mentele grănicereşti, judecată dreaptă, pedepsirea nobililor. *Răscoala a avut un caracter social şi naţional.*

Deşi împăratul Iosif al II-lea făgăduise lui Horea că va face dreptate, totuşi a trimis armată şi a înăbuşit răscoala cu tunul. Mii de ţărani au fost ucişi. Pe Horea şi Cloşca i-au strivit de vii, cu roata, pe cîmpul zis „La Furci", lîngă Alba Iulia. Mare mulţime de ţărani a fost adusă cu de-a sila să vadă crîncena pedeapsă dată celor care se ridicaseră pentru binele poporului.

Speriat de puterea răscoalei conduse de Horea, Iosif al II-lea a desfiinţat iobăgia, în 1785.

Dominaţia otomană în Ţara Românească şi în Moldova, ca şi stăpînirea habsburgică în Transilvania au împiedicat dezvoltarea firească a poporului român; au făcut să se prelungească orînduirea feudală şi au frînat progresul ţării.

LECTURĂ

Dimitrie Cantemir scria în lucrarea sa „Istoria Imperiului otoman": „Vai, nu cred să fie astăzi vreun învăţat care să nu cunoască tirania mizerabilă sub care geme Moldova".

Un nobil maghiar cerea lui Iosif al II-lea să trimită cît mai mulţi soldaţi împotriva răsculaţilor, „deoarece cîte sate româneşti, atîţia Horea sînt".

Profesorul Iosif Gabri din Alba Iulia, într-o scrisoare din 2 martie 1785, privind execuţia lui Horea, spune: „Cloşca a primit cel puţin 20 de lovituri înainte de a-şi da sufletul, iar pe Horea îl ţineau legat de picioare doi ucenici ai gîdelui — cîtă vreme Cloşca se zvîrcolea în roată, — ca să vadă cu ce moarte îngrozitoare trebuie să sfîrşească tovarăşul său... Isprăvind cu Cloşca şi aruncîndu-l la o parte, au aşezat în locul lui pe Horea şi legîndu-l au început zgomotos a-i zdrobi picioarele cu roata, iar după a patra lovitură, din porunca domnului Eckhard, începură a-l izbi în piept, şi astfel după 8—9 lovituri a crăpat (murit).

Despicarea lui în bucăţi n-am voit s-o privesc, de aceea întorcîndu-mi calul m-am întors în cetate. Se spune că toţi cei din jur au auzit ultimele cuvinte rostite de Horea: „Mor pentru popor!".

Referindu-se la situaţia Ţărilor Române în condiţiile existenţei imperiilor vecine, în Programul P.C.R. se arată:

„...Exploatarea feudală a fost agravată de dominaţia marilor imperii vecine, otoman, habsburgic, ţarist — îndeosebi de dominaţia otomană — care prin războaie, prăzi şi biruri au secătuit, veacuri de-a rîndul, avuţia Ţărilor Româneşti. Dominaţia străină a dus, totodată, la prelungirea în timp a orînduirii feudale, la întîrzierea procesului dezvoltării societăţii româneşti, care a rămas în urmă faţă de ţările din centrul şi apusul continentului..."

ÎNTREBĂRI

— De ce a fost decapitat Constantin Brîncoveanu?
— Care au fost cauzele răscoalei conduse de Horea, Cloşca şi Crişan?
— Ce răscoale ţărăneşti mai cunoaşteţi în istoria modernă?
— De ce dominaţia străină a reprezentat o frînă în dezvoltarea Ţărilor Române?

RĂZBOIUL REVOLUŢIONAR PENTRU INDEPENDENŢA COLONIILOR ENGLEZE DIN AMERICA DE NORD; FORMAREA STATELOR UNITE ALE AMERICII

În secolul al XVII-lea, în America de Nord, de la ţărmul Atlanticului pînă la Munţii Alegani, s-au aşezat mulţi europeni: englezi, irlandezi, francezi, olandezi şi suedezi. Cei mai mulţi dintre ei erau fugiţi din ţările lor din cauza mizeriei sau a persecuţiilor politice şi religioase. Cînd au ocupat teritoriile din America, europenii au găsit pe baştinaşi — *amerindienii.* Ei se aflau pe o treaptă de dezvoltare inferioară: trăiau în colibe şi se ocupau cu vînătoarea. La început, raporturile dintre colonişti şi amerindieni au fost bune. Cu timpul însă, ocupîndu-le pămînturile, relaţiile au ajuns tot mai încordate. Dispunînd de arme de foc şi de mijloace moderne de luptă, coloniştii i-au împins tot mai spre vest.

Coloniştii au format *13 state.* La începutul veacului al XVIII-lea aceste 13 state au ajuns colonii ale Angliei. Aici s-au dezvoltat mult agricultura şi industria bazată pe zăcămintele miniere. În statele din sud se cultivau îndeosebi trestie de zahăr, bumbac şi tutun. De asemenea, locuitorii acestor colonii întreţineau un comerţ activ, mai ales cu metropola, cu Anglia.

Cauzele şi desfăşurarea războiului revoluţionar pentru independenţă. Guvernul englez acordase acestor state-colonii unele drepturi politice: fiecare stat îşi avea un Parlament ales, care vota legile şi impozitele. Nu aveau însă voie să facă negoţ decît cu Anglia. Le interzicea să deschidă în-

treprinderi ale căror produse ar fi putut concura pe cele engleze. Nu le îngăduia să ocupe teritoriile nelocuite de la vest de Munţii Alegani, deci le ţinea sub o severă dependenţă economică.

Pentru că războiul de 7 ani, purtat în Europa şi în colonii, a secătuit bugetul ţării, guvernul englez a pus taxe noi asupra locuitorilor din aceste state-colonii, fără să-i consulte. Îndemnaţi de oameni luminaţi, ca *Benjamin Franklin* şi *George Washington,* aceşti locuitori cereau: dreptul de a înfiinţa întreprinderi industriale, libertatea comerţului, independenţa politică.

Văzînd energia cu care coloniştii se împotriveau stăpînirii engleze, guvernul din Londra a retras taxele cele mai grele. A lăsat doar taxa pe ceai, mai mult ca, prin plata ei, statele coloniste să ştie că depind de Anglia. Dar tocmai de aceea ei au respins şi această taxă. Voiau să fie liberi, să-şi hotărască singuri soarta.

În 1773, un grup de locuitori din *Boston,* deghizaţi în indieni, au pătruns pe o corabie din port şi au aruncat toată încărcătura de ceai în mare. Fapta aceasta s-a numit *„partida de ceai" de la Boston.* Drept urmare, regele şi guvernul Angliei i-au declarat *insurgenţi,* au ordonat închiderea portului Boston şi au trimis trupe să-i pedepsească şi să-i readucă sub ascultare.

Aşa a început *războiul revoluţionar pentru independenţă* sau *revoluţia americană* (1774—1783). S-a format un *Congres* din reprezentanţii celor 13 state, care a preluat conducerea luptei.

Deşi nu aveau nici armată, nici arme, nici ofiţeri, coloniştii americani au înfruntat totuşi curajoşi armatele engleze. George Washington a fost numit general şi, împreună cu Benjamin Franklin, au însufleţit poporul la luptă, au organizat armata, au încheiat alianţă cu Franţa.

În ajutorul americanilor au venit, de asemenea, mulţi voluntari din Europa. De pildă, francezul *La Fayette* şi polonezul *Tadeus Kosciusko.*

Declaraţia de independenţă. Într-un moment greu al războiului, Congresul s-a adunat la *Filadelfia* şi, în numele dreptului tuturor oamenilor la libertate şi la egalitate, al tuturor popoarelor de a se conduce singure, a adoptat, la *4 iulie 1776, Declaraţia de independenţă.* Astfel s-a format un nou stat: *Statele Unite ale Americii,* o republică alcătuită din unirea mai multor state. Ziua de 4 iulie a devenit sărbătoarea naţională a nord-americanilor.

Într-adevăr, după 9 ani de război, americanii au alungat trupele engleze de pe pămîntul lor. Ultima mare bătălie s-a dat la *Yorktown* (1781).

Prin pacea de la *Versailles* (1783), Anglia a recunoscut independenţa Statelor Unite şi le-a cedat tot teritoriul pînă la fluviul Mississippi. Pentru că în timpul lui s-a îndepărtat stăpînirea engleză şi s-a format un nou stat, independent, şi o nouă naţiune — *naţiunea americană* — de limbă engleză, s-au dat libertăţi şi pămînt celor care au luptat împotriva englezi-

Semnarea Declarației de independență a S.U.A. (4 iulie 1776).

lor, spunem că acest război a avut un caracter revoluționar; a fost prima *revoluție burgheză americană.*

Urmările războiului. După cîțiva ani de frămîntări sociale și politice, în 1787, Congresul a elaborat o *Constituție,* prin care se organizau Statele Unite ale Americii ca o *Republică federală,* compusă din 13 state. S.U.A. erau conduse de președintele Republicii (ales pe timp de 4 ani), de Congres și de Curtea de justiție.

Reprezentanții în Congres erau aleși prin „vot universal", la care însă nu participau nici femeile, nici cei săraci, nici locuitorii de rasă neagră. Adevărata conducătoare a țării era burghezia bogată.

În acea vreme, Constituția S.U.A. era cea mai liberală și cea mai progresistă din lume; o întrecea pe cea din Anglia. Marele ei neajuns a fost că îngăduia existența sclavilor negri.

În anii următori revoluției, S.U.A. și-a extins mult hotarele, populația a sporit, economia și cultura s-au dezvoltat cu repeziciune.

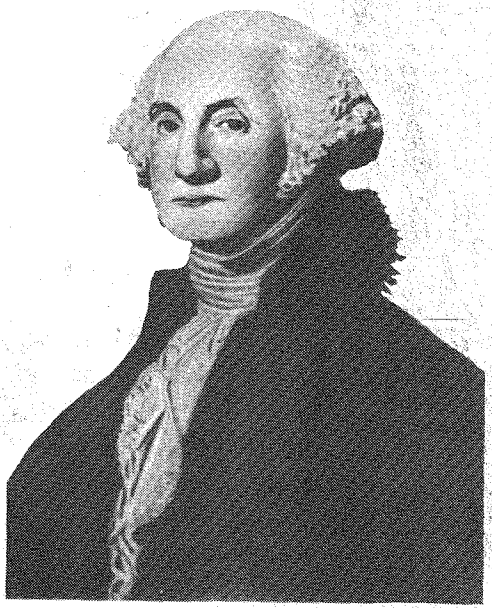

GEORGE WASHINGTON, unul dintre cei mai de seamă generali nord-americani.

Primul preşedinte al S.U.A. a fost George Washington, generalul care a condus ţara la izbîndă. Pentru capitală, Congresul a hotărît construirea unui oraş nou, pe care l-a numit *Washington.*

Victoria nord-americanilor a avut un puternic ecou în întreaga lume. Ea a însufleţit popoarele la lupta revoluţionară pentru libertate.

LECTURĂ

În Declaraţia de independenţă se afirma: „Considerăm ca adevăruri de la sine grăitoare acelea că toţi oamenii sînt creaţi egali, că ei sînt înzestraţi de Creatorul lor cu anumite drepturi inalienabile, că printre acestea se numără viaţa, libertatea şi căutarea fericirii, că pentru asigurarea acestor drepturi se instituie printre oameni guverne, ale căror puteri juste izvorăsc din consimţămîntul celor cîrmuiţi..." *Se fundamenta şi dreptul poporului de a îndepărta o conducere dacă era abuzivă:...* „ori de cîte ori vreo formă de guvernămînt devine dăunătoare acestor scopuri, este dreptul poporului să o schimbe sau să o desfiinţeze şi să instituie un nou guvern, punînd la baza lui astfel de principii şi organizîndu-i puterile în forma în care îi va părea cea mai potrivită pentru asigurarea securităţii şi fericirii sale".

Din înţelepciunea lui Benjamin Franklin: „Nu risipiţi timpul, căci el e stofa din care-i făcută viaţa".

ÎNTREBĂRI

- Care au fost cauzele războiului pentru independenţa coloniilor din America de Nord?
- De ce acest război poate fi socotit o revoluţie burgheză?
- Care sînt caracteristicile Constituţiei americane?
- Comparaţi „Declaraţia de independenţă" cu „Declaraţia drepturilor".

MAREA REVOLUŢIE BURGHEZĂ DIN FRANŢA